

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДО
САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ З КУРСУ

“ЗАПОВІДНА СПРАВА”

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІІІ КУРСУ
(СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – БІОЛОГІЯ)

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2016 РІК

УКЛАДАЧ: доцент кафедри біології та екології,
кандидат біологічних наук
ШУМСЬКА Н.В.

РЕЦЕНЗЕНТИ: старший науковий співробітник
Українського науково-дослідного інституту
гірського лісівництва, кандидат
біологічних наук
Т.В. ПАРПАН

Доцент кафедри біології та екології
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
кандидат біологічних наук
В.І. ГНЄЗДІЛОВА

РЕКОМЕНДОВАНО: Засіданням кафедри біології та екології
(протокол № 10 від 07.03.2016 р.)

Вченою Радою Інституту природничих
наук Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
(протокол № 7 від 22.03.2016 р.)

©Прикарпатський
національний
університет імені
Василя Стефаника
©Шумська Н.В., 2016

З М І С Т

	Стор.
ВСТУП	3
<i>Порядок виконання та оформлення практичних робіт</i>	3
ПРОГРАМА КУРСУ "ЗАПОВІДНА СПРАВА"	4
ПЛАН ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ	5
<i>Практичне заняття №1. Законодавство України про природно-заповідний фонд України. Міжнародні конвенції та угоди</i>	5
<i>Практичне заняття № 2. Природно-заповідна мережа України</i>	7
<i>Практичне заняття №3. Штучно створені природно-заповідні території та об'єкти Колоквіум. Природно-заповідний фонд України</i>	9
<i>Практичне заняття №4. Порядок створення й оголошення природно-заповідних територій та об'єктів</i>	10
<i>Практичне заняття №5. Охорона та використання природно-заповідних територій та об'єктів</i>	12
<i>Практичне заняття №6. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини</i>	14
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	16
	18

ВСТУП

Практичні роботи з курсу «Заповідна справа» виконуються відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів зі спеціальності «Біологія» денної і заочної форми навчання.

Практикум із «Заповідної справи» розрахований на 16 аудиторних годин. Практичні роботи проводяться протягом V семестру для студентів III курсу. Для перевірки й закріплення знань теоретичного курсу проводиться колоквиум.

Мета практичних робіт з курсу «Заповідна справа» – закріплення та поглиблення теоретичних знань, одержаних студентами під час слухання лекційного курсу; отримання практичних навичок та вмінь у заповіданні природних комплексів та об'єктів і їх вивченні, глибше ознайомлення з природно-заповідною мережею України та Івано-Франківщини.

В результаті виконання практичних робіт студенти повинні:

знати: - основні поняття, терміни заповідної справи;

- законодавство України у галузі заповідної справи;
- природно-заповідну мережу України та області;
- порядок створення та оголошення природно-заповідних територій та об'єктів;

вміти: - зображувати на картосхемах існуючі природно-заповідні території та об'єкти;

- підготувати та подати матеріали для оголошення природно-заповідних територій та об'єктів;
- оцінити ступінь збереженості чи антропогенного впливу на заповідну територію.

Порядок виконання та оформлення практичних робіт

Практичні роботи із заповідної справи виконуються студентами індивідуально на практичних заняттях. Результати виконання робіт оформляються в зошиті для практичних робіт. Рисунки та схеми виконуються простими і кольоровими олівцями, обов'язково підписуються. Для виконання деяких робіт необхідні контурні карти. В зошиті також оформляються результати самостійної роботи студентів. Завдання для самостійної підготовки студентів подаються для кожної теми практичних занять.

Захист практичних робіт проводиться на наступному практичному занятті.

ПРОГРАМА КУРСУ “ЗАПОВІДНА СПРАВА”

Вступ. Предмет та завдання дисципліни. Етапи розвитку заповідної справи. Історія розвитку заповідної справи в Україні та в Івано-Франківській області.

Природоохоронне, соціально-екологічне, наукове, освітньо-виховне значення природно-заповідних територій та об’єктів.

Існуючі концепції територій особливої охорони, національних парків. Розвиток територій особливої охорони в країнах світу.

Законодавство України про природоохоронні території. Конституція України, Закони України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ”, “Про тваринний світ”, “Земельний кодекс”, “Водний кодекс”, “Лісовий кодекс”, “Кодекс України про надра”. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”.

Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Конвенція про біологічне різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992). Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція: М. Рамсар, 1971). Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979). Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (Париж, 1972). Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ в Європі (Бернська конвенція: м. Берн, 1979; Буре, 2000). Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Карпатська рамкова конвенція.

Порядок оголошення та створення природно-заповідних територій та об’єктів. Порядок використання природних ресурсів на території природно-заповідного фонду України.

Вимоги чинного законодавства щодо охорони природно-заповідних територій та об'єктів.

Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів.

Природні заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Заказники. Пам'ятки природи. Штучно створені природно-заповідні території – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Інші природоохоронні території України. Формування національної екологічної мережі України. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки.

Сучасна мережа природно-заповідного фонду України.

Біосферні заповідники України. Природні заповідники. Національні природні парки. Перспективи розвитку природно-заповідного фонду України. Значення Карпатського регіону для забезпечення екологічної стабільності в Україні.

Природно-заповідна мережа Івано-Франківської області. Природний заповідник Горгани. Карпатський національний природний парк. Національний природний парк "Гуцульщина". Галицький національний природний парк. Регіональні ландшафтні парки. Найбільш визначні заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені природно-заповідні території та об'єкти. Дендрологічні парки. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Перспективи розвитку природно-заповідної та екологічної мережі Івано-Франківської області.

ПЛАНИ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

Практичне заняття № 1

Тема: Законодавство України про природно-заповідний фонд України. Міжнародні конвенції та угоди.

Обсяг часу: 4 години.

Мета: Ознайомити студентів з природоохоронним законодавством України в галузі заповідної справи та міжнародними конвенціями, в яких Україна бере участь.

План та порядок виконання завдання

1. У зошиті для практичних робіт виписати статті та положення, що стосуються природоохоронних територій, із Конституції України, Законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ”, “Про тваринний світ”, “Земельного кодексу”, “Водного кодексу”, “Лісового кодексу”, “Кодексу України про надра”.
2. Виписати розділи Закону України “Про природно-заповідний фонд України”.
3. Скласти перелік міжнародних конвенцій та інших документів у галузі збереження біологічного й ландшафтного різноманіття.

Завдання для самостійної підготовки студентів

1. “Конституція України” про охорону природи.
2. Основні статті та положення Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” про природоохоронні території.

3. Положення “Земельного кодексу” про землі природоохоронного призначення.
4. Положення “Водного кодексу” про природоохоронні території.
5. Положення “Лісового кодексу” про категорії захисності лісів.
6. Положення Закону “Про рослинний світ” про природоохоронні території”.
7. Положення Закону “Про тваринний світ” про природоохоронні території”.
8. Розділи і глави Закону України “Про природно-заповідний фонд України”.
9. Конвенція про біологічне різноманіття.
10. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів.
11. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин.
12. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини.
13. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція).
14. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.
15. Карпатська рамкова конвенція.

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. Конституція України (28.06.1996 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30.

3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” (25 червня 1991 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1991. - № 41.

4. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.

5. Земельний кодекс України (25.10.2001) / Відомості Верховної Ради України, 2002. - № 3-4.

6. Лісовий кодекс України (1994 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1994. - № 17.

7. Водний кодекс України (1995 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1995. - № 24.

8. Кодекс України про надра (1994 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1994. - № 36.

9. Закон України “Про тваринний сві” (13.12.2001 р.) / Відомості Верховної Ради України, 2002. - № 14.

10. Закон України “Про рослинний світ” (1999 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1999. - № 22-23.

11. Положення про Червону книгу України (29.10.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992. - № 52.

12. Закон України “Про Червону книгу України” (7.02.2002 р.) / Офіційний вісник України, 2002, 10 від 22.03.2002.

1. Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки” (21.09.2000 р.) / Урядовий кур’єр, 8.11.2000 р. - № 207.

13. Web-сторінки в INTERNET:

<http://www.rada.gov.ua/laws/> - сторінка законодавства України;

<http://www.menr.gov.ua/> - сторінка Міністерства екології та природних ресурсів України.

Практичне заняття №2

Тема: Природно-заповідна мережа України.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Ознайомити студентів з основними природно-заповідними територіями України – біосферними та природними заповідниками, національними природними парками, – їх розташуванням, природними умовами, природоохоронною, еколого-соціальною та науковою цінністю.

План та порядок виконання завдання

1. У зошиті для практичних робіт записати перелік існуючих біосферних та природних заповідників, національних природних парків, вказати їх розташування, площу, рік створення, основні об'єкти охорони.

2. На контурній карті України позначити існуючі біосферні та природні заповідники, національні природні парки, зробити підписи.

Домашнє завдання

Написати реферат на тему згідно варіанту.

Варіанти:

1. Біосферний заповідник “Асканія-Нова”.
2. Біосферний заповідник “Чорноморський”.
3. Біосферний заповідник “Карпатський”.
4. Біосферний заповідник “Дунайські плавні”
5. Український степовий природний заповідник.

6. Канівський природний заповідник.
7. Луганський природний заповідник.
8. Поліський природний заповідник.
9. Ялтинський природний заповідник.
10. Природний заповідник “Мис Мартьян”.
11. Карадазький природний заповідник.
12. Дніпровсько-Орільський природний заповідник.
13. Кримський природний заповідник.
14. Опукський природний заповідник.
15. Казантіпський природний заповідник.
16. Природний заповідник “Розточчя”.
17. Природний заповідник “Медобори”.
18. Природний заповідник “Єланецький степ”.
19. Природний заповідник “Торгани”
20. Рівненський природний заповідник.
21. Карпатський національний природний парк.
22. Шацький національний природний парк.
23. Національний природний парк “Синевир”.
24. Азово-Сиваський національний природний парк.
25. Вижницький національний природний парк.
26. Національний природний парк “Подільські Товтри”.
27. Національний природний парк “Святі гори”.
28. Яворівський національний природний парк.
29. Національний природний парк “Гуцульщина”.

Завдання для самостійної підготовки студентів

1. Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів України.

2. Статус, завдання та режим охорони природних заповідників.
3. Статус, завдання та режим охорони біосферних заповідників.
4. Функціональне зонування території біосферних заповідників.
5. Статус, завдання та режим охорони національних природних парків.
6. Функціональне зонування території національних природних парків.
7. Концепції національних природних парків в різних країнах світу.
8. Структура природно-заповідної мережі України, відсоток заповідності.
9. Біосферні заповідники України.
10. Природні заповідники України.
11. Національні природні парки України.

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.
3. Борисов В.А., Белоусова Л.С., Винокуров А.А. Охраняемые природные территории мира.- М.: Агропромиздат, 1985.
4. Николаевский А.Т. Национальные парки.- М.: Агропромиздат, 1987.

5. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
6. Горб К. М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.
7. Заповідники та національні парки України.- Київ, 1999.

Практичне заняття №3

Тема: Природно-заповідна мережа Івано-Франківської області.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Ознайомити студентів з основними природно-заповідними територіями Івано-Франківщини – їх розташуванням, природними умовами, природоохоронною, еколого-соціальною та науковою цінністю.

План та порядок виконання завдання

3. У зошиті для практичних робіт записати перелік найбільш визначних природно-заповідних територій та об'єктів Івано-Франківщини – природного заповідника, національних природних та регіональних ландшафтних парків, заказників, пам'яток природи, вказати їх розташування, площу, рік заповідання, основні об'єкти охорони.

4. На контурній карті Івано-Франківської області позначити основні існуючі природно-заповідні території та об'єкти, зробити підписи.

Домашнє завдання

Написати реферат на тему “Природно-заповідний фонд *(адмін.район)* району”. До реферату додати карто-схему адміністративного району з позначенням природно-заповідних територій та об’єктів.

Завдання для самостійної підготовки студентів

8. Класифікація природно-заповідних територій та об’єктів України.
9. Статус, завдання та режим охорони регіональних ландшафтних парків.
10. Функціональне зонування території регіональних ландшафтних парків.
11. Статус, завдання та режим охорони заказників.
12. Класифікація заказників.
13. Статус, завдання та режим охорони пам’яток природи.
14. Класифікація пам’яток природи.
15. Статус, завдання та режим охорони заповідних урочищ.
16. Структура природно-заповідної мережі Івано-Франківщини, відсоток заповідності.
17. Розподіл природно-заповідних територій та об’єктів на території області.
18. Природний заповідник “Торгани”.
19. Національні природні парки Івано-Франківської області.
20. Регіональні ландшафтні парки Івано-Франківщини.
21. Найбільш визначні заказники Івано-Франківщини.

22. Найбільш визначні пам'ятки природи Івано-Франківської області.

23. Найбільш визначні заповідні урочища Івано-Франківської області.

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.

2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.

3. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.

4. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.

5. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.

6. Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області. Реєстр-довідник.- Івано-Франківськ, 1995.

7. Заповідники та національні парки України.- Київ, 1999.

Практичне заняття №4

Тема: Штучно створені природно-заповідні території та об'єкти.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Ознайомити студентів з основними штучно-створеними природно-заповідними територіями та об'єктами України та Івано-Франківщини – їх розташуванням, природоохоронною, еколого-соціальною та науковою цінністю.

План та порядок виконання завдання

У зошиті для практичних робіт:

1. Записати перелік найбільш визначних штучно створених природно-заповідних територій та об'єктів України – ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, вказати їх розташування, площу, рік заповідання.

2. Записати перелік найбільш визначних штучно створених природно-заповідних територій та об'єктів Івано-Франківщини – дендрологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, вказати їх розташування, площу, рік заповідання.

3. На контурній карті України позначити основні штучно створені природно-заповідні території та об'єкти, зробити підписи.

4. На контурній карті Івано-Франківської області позначити основні штучно створені природно-заповідні території та об'єкти, зробити підписи.

Завдання для самостійної підготовки студентів

1. Класифікація штучно створених природно-заповідних територій та об'єктів України.

2. Статус, завдання та режим охорони ботанічних садів.

3.	Функціональне	зонування
території ботанічного саду.		
4.	Статус,	завдання та режим
охорони дендрологічних парків.		
5.	Функціональне	зонування
території дендрологічних парків.		
6.	Статус,	завдання та режим
охорони зоологічних парків.		
7.	Функціональне	зонування
території зоологічних парків.		
8.	Статус,	завдання та режим
охорони парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.		
9.	Функціональне	зонування
території парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.		
10.	Найбільш	визначні штучно
створені природно-заповідні території та об'єкти України.		
11.	Найбільш	визначні штучно
створені природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.		

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.

3. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
4. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.
5. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.
6. Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області. Реєстр-довідник.- Івано-Франківськ, 1995.
7. Сады, парки и заповедники Украинской ССР.- Киев: Будівельник, 1985.

Колоквіум № 1.

Тема: Природно-заповідний фонд України.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Перевірити та закріпити знання студентів теоретичного матеріалу (лекції 1-6) та практичних занять 1-3.

Програма колоквіуму

1. Етапи розвитку заповідної справи.
2. Історія розвитку заповідної справи в Україні та в Івано-Франківській області.
3. Природоохоронне, соціально-екологічне, наукове, освітньо-виховне значення природно-заповідних територій та об'єктів.
4. Існуючі концепції територій особливої охорони, національних парків.
5. Розвиток територій особливої охорони в країнах світу.
6. Законодавство України про природоохоронні території. Закони України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Земельний кодекс”, “Водний кодекс”, “Лісовий кодекс”.
7. Закон України “Про природно-заповідний фонд України”.
8. Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів.
9. Природні заповідники.
10. Біосферні заповідники.
11. Національні природні парки.

12. Регіональні ландшафтні праки.
13. Заказники.
14. Пам'ятки природи.
15. Заповідні урочища.
16. Штучно створені природно-заповідні території – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
17. Сучасна мережа природно-заповідного фонду України.
18. Біосферні заповідники України.
19. Природні заповідники України.
20. Національні природні парки України.
21. Перспективи розвитку природно-заповідного фонду України.
22. Значення Карпатського регіону для забезпечення екологічної стабільності в Україні.
23. Природно-заповідна мережа Івано-Франківської області.
24. Горганський природний заповідник.
25. Карпатський національний природний парк.
26. Національний природний парк “Гуцульщина”.
27. Регіональні ландшафтні парки Івано-Франківської області.
28. Найбільш визначні заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища Івано-Франківської області.
29. Штучно створені природно-заповідні території та об'єкти.

30. Дендрологічні парки.
31. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.
32. Штучно створені природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.
33. Перспективи розвитку природно-заповідної та екологічної мережі Івано-Франківської області.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.
3. Закон України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки / Урядовий кур'єр, 8.11.2000 р. - № 207.
4. Борисов В.А., Белоусова Л.С., Винокуров А.А. Охраняемые природные территории мира.- М.: Агропромиздат, 1985.
5. Николаевский А.Т. Национальные парки.- М.: Агропромиздат, 1987.
6. Андриенко Т.Л., Плюта П.Г., Прядко Е.И. Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины.- К.: Наукова думка, 1991.

7. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
8. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.
9. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Галя, 2000.
10. Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області. Реєстр-довідник.- Івано-Франківськ, 1995.
11. Заповідники та національні парки України.- Київ, 1999.
12. Сады, парки и заповедники Украинской ССР.- Киев: Будівельник, 1985.

Практичне заняття №4

Тема: Порядок створення й оголошення природно-заповідних територій та об'єктів.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Ознайомити студентів з вимогами чинного законодавства щодо підготовки та подання клопотань про організацію чи оголошення природно-заповідних територій та об'єктів.

План та порядок виконання завдання

1. У зошиті для практичних робіт записати порядок підготовки та подання клопотань про організацію чи оголошення природно-заповідних територій та об'єктів; розгляду клопотань та

прийняття рішення про створення чи оголошення природно-заповідних територій та об'єктів.

2. Підготувати зразок клопотання про створення чи оголошення природно-заповідних територій та об'єктів (на прикладі будь-якої природної території чи об'єкту).

Згідно Закону України “Про природно-заповідний фонд України” (ст. 51), клопотання має містити:

- обґрунтування необхідності створення чи оголошення території чи об'єкта природно-заповідного фонду певної категорії;
- характеристику природоохоронної, наукової, естетичної та іншої цінності природних комплексів та об'єктів, що пропонуються для заповідання;
- відомості про місцезнаходження, розміри, характер використання, власників та користувачів природних ресурсів;
- картографічний матеріал.

Завдання для самостійної підготовки студентів

1. Чинне законодавство України про порядок створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

2. Підготовка клопотання про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

3. Зміст клопотання про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

4. Попередній розгляд клопотань про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

5. Розробка проектів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

6. Прийняття рішень про створення чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та їх охоронних зон.

7. Порядок зміни меж, категорії, скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

8. Резервування цінних для заповідання природних територій та об'єктів.

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.

2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.

3. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.

4. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.

5. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.

Практичне заняття №5

Тема: Охорона природно-заповідних територій та об'єктів.

Обсяг часу: 2 години.

Мета: Ознайомити студентів з вимогами чинного законодавства щодо організації охорони природно-заповідних територій та об'єктів, контролю за додержанням їх режиму та відповідальності за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Це практичне заняття проводиться у відділі заповідної справи Державного управління екології та природних ресурсів в Івано-Франківській області.

План та порядок виконання завдання

1. У підрозділі заповідної справи Державного управління екології та природних ресурсів в Івано-Франківській області ознайомитись з первинним обліком природно-заповідних територій та об'єктів та іншою наявною документацією, з порядком здійснення державного контролю за додержанням режиму природно-заповідних територій та об'єктів, порядком притягнення порушників чинного законодавства до відповідальності.

2. У зошиті для практичних робіт записати: види порушень, за які Законом України «Про природно-заповідний фонд України» передбачена відповідальність; розміри адміністративних штрафних санкцій за порушення законодавства про природно-заповідний фонд (Адмінкодекс України, ст. 91); такси для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних природно-заповідному фонду (постанова КМУ від 21.04.1998 р. № 521).

Завдання для самостійної підготовки студентів

1. Організація охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

2. Служби охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Їх обов'язки та повноваження.
3. Державний контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
4. Громадський контроль за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
5. Охоронні знаки та аншлаги на природно-заповідних територіях та об'єктах.
6. Види відповідальності за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
7. Види порушень законодавства про природно-заповідний фонд.
8. Види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
9. Порядок встановлення лімітів та видачі дозволів на використання природних ресурсів на території природно-заповідного фонду.

Вихідні матеріали

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.
3. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
4. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.

5. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.

Практичне заняття № 6

Тема: Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.

Обсяг часу: 4 години.

Мета: Ознайомити студентів з природно-заповідними територіями та об'єктами Івано-Франківської області.

План та порядок виконання завдання

1. Ознайомитись з природними умовами, рослинним світом природно-заповідних територій свого адміністративного району проживання, встановити ознаки збереженості екосистеми в природному стані чи антропогенного впливу на природний комплекс цієї заповідної території.

2. Результати спостережень оформити в зошиті для практичних робіт у вигляді звіту.

Домашнє завдання

Скласти комплексну еколого-природничу характеристику будь-якої природно-заповідної території Івано-Франківської області за схемою:

1. Назва природно-заповідної території чи об'єкту.
2. Рік створення, площа, категорія заповідності.
3. Фізико-географічне положення.
4. Адміністративне положення.

5. Землевласник (землекористувач), що відповідає за охорону території.
6. Основні природні об'єкти охорони.
7. Природні умови, ландшафт, ґрунти, рослинність природної території.
8. Екологічний стан природно-заповідної екосистеми (ґрунтового покриву, рослинності), наявність чи відсутність наслідків господарського, рекреаційного впливу на екосистему.
9. Види діяльності на природно-заповідній території:
 - охорона природних комплексів та об'єктів;
 - наукові дослідження;
 - відпочинок та туризм;
 - освітньо-виховна діяльність;
 - господарська діяльність.
10. Проблеми та перспективи розвитку.

Вихідні матеріали

1. Андриєнко Т.Л., Плюта П.Г., Прядко Е.И. Соціально-екологічна значимість природно-заповідних територій України.- К.: Наукова думка, 1991.
2. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
3. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.
4. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.

5. Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області.
Реєстр-довідник.- Івано-Франківськ, 1995.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р.) / Відомості Верховної Ради України, 1992.- № 34.
2. Закон України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки / Урядовий кур’єр, 8.11.2000 р., № 207.
3. Борисов В.А., Белоусова Л.С., Винокуров А.А. Охраняемые природные территории мира.- М.: Агропромиздат, 1985.
4. Николаевский А.Т. Национальные парки.- М.: Агропромиздат, 1987.
5. Андриенко Т.Л., Плюта П.Г., Прядко Е.И. Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины.- К.: Наукова думка, 1991.
6. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А. та ін. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації.- К.: Фітосоціоцентр, 2001.
7. Горб К.М. Теорія та практика організації територій особливої охорони.- Дніпропетровськ, 1998.
8. Природно-заповідні території та об’єкти Івано-Франківщини.- Івано-Франківськ: Таля, 2000.
9. Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області. Реєстр-довідник.- Івано-Франківськ, 1995.
10. Заповідники та національні парки України.- Київ, 1999.
11. Сады, парки и заповедники Украинской ССР.- Киев: Будівельник, 1985.

12. Перспективная сеть заповедных объектов Украины.-
Киев: Наукова думка, 1991.

13. Стойко С.М., Мілкіна Л.І., Тасенкевич Л.О. та ін.
Природа Карпатського національного парку.- Київ: Наукова думка.-
1993.